نقدنظر
شماره نخست
خرداد و تیرماه ۱۴۰۴
۱۲

تحول پارادایمی گردشگری لاکچری[۱]

مورد مطالعه: سواحل هرمزگان

مهرنوش بسته‌نگار[۲]
دکتری مدیریت گردشگری، پژوهشکده توسعه تکنولوژی جهاددانشگاهی صنعتی شریف، ایران

چکیده

گردشگری لاکچری به‌عنوان یکی از انواع گردشگری با هزینه بالای آن شناخته می‌شود و اغلب در انحصار طبقات مرفه است. در این نوع گردشگری خدمات و محصولات گران‌قیمت، از جمله حمل‌ونقل، محل اقامت و نوع بازدیدها و تفریحات با هدف نشان‌دادن موقعیت اجتماعی بالا مصرف می‌شود. برخی معتقدند که گردشگران لاکچری بیش از آنچه از مصرف خود لذت ببرند از فخرفروشی و جلب حس حسادت دیگران لذت می‌برند. اما امروزه آثار نامیمون فردی و اجتماعی این نوع گردشگری و همچنین از بین رفتن محیط‌زیست برملا و آشکار شده است؛ بر همین اساس به نظر می‌رسد که در مقالات و بحث‌های علمی، پارادایم جدیدی از گردشگری لاکچری ایجاد شده که بر مبنای آن کیفیت، اصالت و ارزش تجربه‌های منحصربه‌فرد جایگزین قیمت گران و خودنمایی ناشی از آن شده است. لذا سؤال انتقادی مورد بحث این است که در راستای توسعه دریاپایه سواحل استان هرمزگان، توسعه کدام نوع گردشگری مورد توجه سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان است؟ گردشگری لاکچری را باید امروز در پارادایم نوین آن شناخت و به اجرا گذاشت. در این رهیافت مجبور نیستیم مسیر توسعه را از راه تجربه شده در کشورهای پیشرو، طی کنیم و امکان میان‌برزدن برایمان فراهم است.

واژگان کلیدی: گردشگری، گردشگری لاکچری، گردشگری لوکس، سواحل جنوب ایران

DOI: 10.22034/JCR.1.1.4.1.1.12

۱. مقاله برآمده از «طرح پژوهشی منظر پیشرفت دریاپایه در هرمزگان» است که با راهبردی دکتر سیدامیر منصوری در پژوهشکده‌منظر در دی ماه ۱۴۰۱ در هرمزگان انجام شده است.

2. Email : mnegar51@gmail.com

نشریه مکتب نقدنظر، ۱ (۱): ۱۷-۱۲ تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۸/۲۰ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۲/۲۰ تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۴/۱۰

[Downloaded from jcr-sj.com on 2026-10-07]
[DOI: DOI: 10.22034/JCR.1.1.4.1.1.12]

در راستای توسعه دریاپایه سواحل استان هرمزگان، توسعه کدام نوع گردشگری مورد توجه سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان است؟

بیان مساله

پس از یک سفر پژوهشی کم نظیر به سواحل هرمزگان در زمستان سال ۱۴۰۱ که با برنامه‌ریزی پژوهشکده‌نظر و مقامات استانی و محلی به انجام رسید، از آنجا که «توسعه دریاپایه» این استان از اهداف اصلی پژوهشی این سفر بود و تمامی گشت و گذارها و مشاهدات بر این مبنا صورت گرفته بود، این پرسش مهم مطرح شد که آیا گردشگری لاکچری برای سواحل جنوبی کشور مناسب است؟ آیا موجه است مسیر توسعه گردشگری را در سواحل جنوبی کشور، بسان توسعه گردشگری در کلان شهرها پیمود؟ و امروزه گردشگری لوکس (لاکچری) به چه معناست؟ آیا همان مفهوم سنتی خود را دارد یا اساساً تحول مفهومی پیدا کرده است؟

بدنه نقد

در گام نخست باید دانست لاکچری[3] (لوکس) به چه معناهایی دلالت دارد. این مفهوم انتزاعی و بین‌الذهانی است؛ بیانگر حالت، وضعیت یا شرایط فراوانی یا سهولت و آسایش زیاد است؛ آن چیزی است که به لذت یا راحتی می‌افزاید اما کاملا ضروری نیست؛ خرید محصولات کمیاب و نایاب و مصرف با هدف تبختر است. لاکچری هزینه کرد منابع مادی قابل توجه و عادت و تمایل به مصرف بیش از اندازه در رفتار مصرف‌کننده است که هدف از آن ابراز موقعیت اجتماعی بالا، ارائه و کسب تجربیات منحصربه‌فرد و تلاش به ارائه آن در جامعه با ترازوی هزینه‌کرد بسیار بالاست

با این وصف، گردشگری لاکچری، که با گردشگری لوکس، تجملاتی و چشمگیر هم مترادف است، به معنای سپری‌کردن تعطیلات پرهزینه، اقامت در مقصدی منحصربه‌فرد، سفر گران‌قیمت (حمل‌ونقل)، مصرف آشکار در سفر برای نشان‌دادن موقعیت اجتماعی و اقتصادی بالا و تحت تأثیر قراردادن دیگران و سفری با کیفیت و کمیت عالی و انحصاری است

در مطالعات صورت‌گرفته در حوزه گردشگری لاکچری، فاکتورهای کلیدی معرف این نوع گردشگری عبارتست از طبقه[4] اجتماعی بالا، قیمت و گرانی، برند، تعدد ستاره، محصولات گردشگری خاص (هتل، رستوران، دکور و فضا و ...)، تجربیات گردشگری ویژه (امنیت، راحتی، شخصی و سفارشی شده، تجربه‌ای افسانه‌ای و ...) کسب ارزش (موقعیت، پرستیژ، مصرف نمادین و ...)، جلب سایر ارزش‌ها (خودشکوفایی، منحصربه‌فرد بودن، ارزش‌های عاطفی و ...)، دریافت خدمات بیشتر از نرمال و ویژه، مصرف خدمات و کالاهای باکیفیت،

3. luxury
4. Class

[Downloaded from jcr-sj.com on 2026-10-07]
[DOI: DOI: 10.22034/JCR.1.1.4.1.1.12]

انحصاری و گران(Iloranta, 2022)
امروزه بررسی تجربه‌های متعدد نشان داده است که این نوع گردشگری آثار مخرب اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی به همراه دارد که در ادامه به آنها اشاره می‌شود
- سرخوردگی افراد بومی و تمایل بالا به تقلید از گردشگران
- تجاری‌شدن فرهنگ و نابودشدن اصالت فرهنگی
- مصرف بیش از حد منابع
- تولید پسماند بیش از اندازه و غیرارگانیک (غیرقابل بازگشت به طبیعت)
- فشار بیش از توان به محیط‌زیست به دلیل اصرار بر مصرف زیاد
- اجبار به تغییر کاربری اراضی باغها و مزارع به ساخت‌وسازهای مسکونی، تجاری و خدماتی
- کاهش زیبایی‌های چشمانداز‌های طبیعی
- رکود فعالیت‌های باغداری و کشاورزی و صنایع بومی
- تغییر مالکان زمین از بومی به غیربومی
- یکدست‌شدن مقاصد گردشگری و از بین‌رفتن مزیت‌های منحصربه‌فرد مقاصد روستایی و بومی
- اسیرشدن در چرخه درآمد بیشتر، مصرف بیشتر
- از دست‌دادن زندگی (سلامت جسم و روان و حظ لحظه) برای بدست‌آوردن پول
- توسعه ناپایدار و غیرمتوازن/ محیط‌زیست قربانی اقتصاد
- تغییر ساختار اخلاقی جامعه/ تحمیل استرس به طبقه متوسط/ افزایش انتظارات و کاهش رضایت از زندگی

تبیین این آثار زیان‌بار در مجامع علمی و بیان چالش پایداری به‌علاوه تغییرات روان‌شناسانه نسل جدید گردشگران و نیازهای در حال تکامل مصرف‌کنندگان در بالارفتن در هرم مازلو، ظهور فناوری‌های نوین و نوآوری‌های تکنولوژیکی، افزایش ثروت جهانی و گسترش و ارتقای طبقه متوسط و تغییرات اجتماعی حاصل شده، سبب شده تا لاکچری‌بودن گردشگری نیازمند بازنگری و بازتعریف باشد. با تعبیر ظریفی می‌توان گفت: «درست است که مسافران لاکچری می‌خواهند رؤیاهای خود را محقق کنند، اما امروزه این رؤیاهای سنتی مورد تردید جدی هستند.» برخی محققان (Insights, 2022) با ارائه چارچوب 5C تلاش کرده‌اند تا این بازتعریف را ارائه‌دهند که به‌نظر می‌رسد نوعی تغییر پارادایمی در مفهوم لاکچری‌بودن گردشگری ایجاد شده‌است. در ادامه به اختصار مفهوم هریک از Cها بیان شده‌است

فرهنگ: گردشگر لاکچری، سیاح پرمایه و فرهیخته‌ای[5] است که انگیزه‌اش از سفری که در تعطیلات در پیش می‌گیرد واکاوی و کشف فرهنگ و سنت‌های جوامع اعم از هنر، رقص، موسیقی، آداب و سنن و اعتقادات مردمانی است که به دیدارشان رفته است. میزان لاکچری‌بودن در چنین سفری با میزان اکتشاف و یافته‌ها و آموخته‌های بیشتر سنجیده می‌شود

آشپزی: چشیدن و تجربه‌کردن غذاهای با کیفیت و با اصالت. غذایی

گردشگران لاکچری بیش از آنچه از مصرف خود لذت ببرند از فخرفروشی و جلب حس حسادت دیگران لذت میبرند. امروزه آثار نامیمون فردی، اجتماعی و زیست‌محیطی این نوع گردشگری برملا شده‌است؛ برهمین اساس به‌نظر می‌رسد که در مباحث علمی، پارادایم جدیدی از مفهوم گردشگری لاکچری ایجاد شده که بر مبنای آن کیفیت، اصالت و ارزش تجربه‌های منحصربه‌فرد جایگزین قیمت گران و خودنمایی ناشی از آن شده است

5. sophisticated explorers

[Downloaded from jcr-sj.com on 2026-10-07]
[DOI: DOI: 10.22034/JCR.1.1.4.1.1.12]

اصیل است که مطابق با فرهنگ و شرایط اقلیمی منطقه مورد بازدید طبخ و سرو شود.
جامعه: گرچه گردشگران لاکچری همچنان ممکن است تمایلی به تورهای گروهی یا اقامتگاه‌های خوابگاهی نشان ندهند، اما تماس، برقراری ارتباط و تعامل با جامعه محلی، از جمله مواردی است که مایه تفاخر است. امروزه سفری سطح بالا ارزیابی می‌شود که با تجربه داستان‌سرایی و رویدادهای شاد و شبانه و البته آزادی عمل در انتخاب سایر مهمانان همراه باشد. در واقع تعریف لاکچری در این محور، در امور جزیی و به ظاهر کم‌اهمیت تبلور پیدا می‌کند.
محتوا: به نظرنگارنده مهمترین وجه گردشگری لاکچری در تعریف جدید آن، محتوای غنی و برنامه‌ریزی شده آن است. سفری که معنابخش زندگی باشد و معناداری آن را یادآوری کند. لازم است تأکید شود که منظور از برنامه‌ریزی لزوماً تعدد بازدید از جاذبه‌ها و موزه‌ها نیست، بلکه فراهم‌ساختن شرایطی است که بر غنای سفر بیفزاید. چه بسا گاهی این محتوای غنی از پرسه‌زدن در کوچه‌پس‌کوچه‌های یک روستای قدیمی حاصل گردد
سفارشی‌سازی: تجربیات منحصربه‌فرد و شخصی‌شده و داشتن حق انتخاب‌های بیشتر در سفر، از دیگر شاخص‌های لاکچری‌بودن گردشگری است

بنابر آنچه ذکر شد، می‌توان فهمید که ادراکات سنتی از سفرهای لوکس با معنا و مفهوم امروزی گردشگری لاکچری تفاوت بنیادین پیدا کرده است. می‌توان فاصله این تفاوت را در فاصله میان «اصالت» و «ارزش» در مقابل «نمایش» خود و «هزینه» دید. همین‌طور در تفاوت میان «محصولات» لوکس و «تجربه» لوکس؛ به این معنی که تجمل در گردشگری به سمت تجربه و امور نامحسوس تغییر ماهیت داده است. برخی از تجربیات گردشگری لاکچری در پارادایم نوین آن را می‌توان چنین برشمرد

- سفر آهسته[۶]
- گذران تعطیلات سفارشی و در مقیاس کوچک/ گردشگری قومی/ عشایری
- گردشگری مبتنی بر جامعه/اجتماع‌محور
- گردشگری در راه‌های روستایی
- گردشگری کشاورزی/ گردشگری مزرعه
- برگزاری جشنواره‌های موسیقی
- سفر به جزایر خصوصی منحصربه‌فرد
- اقامت در هتل‌های پاپ‌آپ[۷]
- خوردن غذاهای خیابانی؛ بازارهای کشاورزان؛ غذاخوردن با مردم محلی
- سفر برای رویدادها و جشنواره‌ها و کارناوال‌های بزرگ فرهنگی، ورزشی و ...
- گردشگری دریایی، تجربه انحصاری ماجراجویی و آرامش بطور توأمان
- گردشگری غذا، کسب تجارب خاص در پخت غذا و چشیدن مزه‌های تجربه نشده
- آفرینش مشترک تجربیات میان گردشگر و ارائه‌دهنده خدمات گردشگری/ توسعه شخصی سفر
- به اشتراک‌گذاری تجربه‌های خاص از طریق رسانه‌های اجتماعی

۶. مراجعه شود به: بستهنگار، مهرنوش. (۱۳۹۹). گردشگری کمشتاب در ساحت فلسفه آهستگی. گردشگری فرهنگ. ۱(۱)، ۳۷- ۴۴

7. Pop-up Hotel

[Downloaded from jcr-sj.com on 2026-10-07]
[DOI: DOI: 10.22034/JCR.1.1.4.1.1.12]

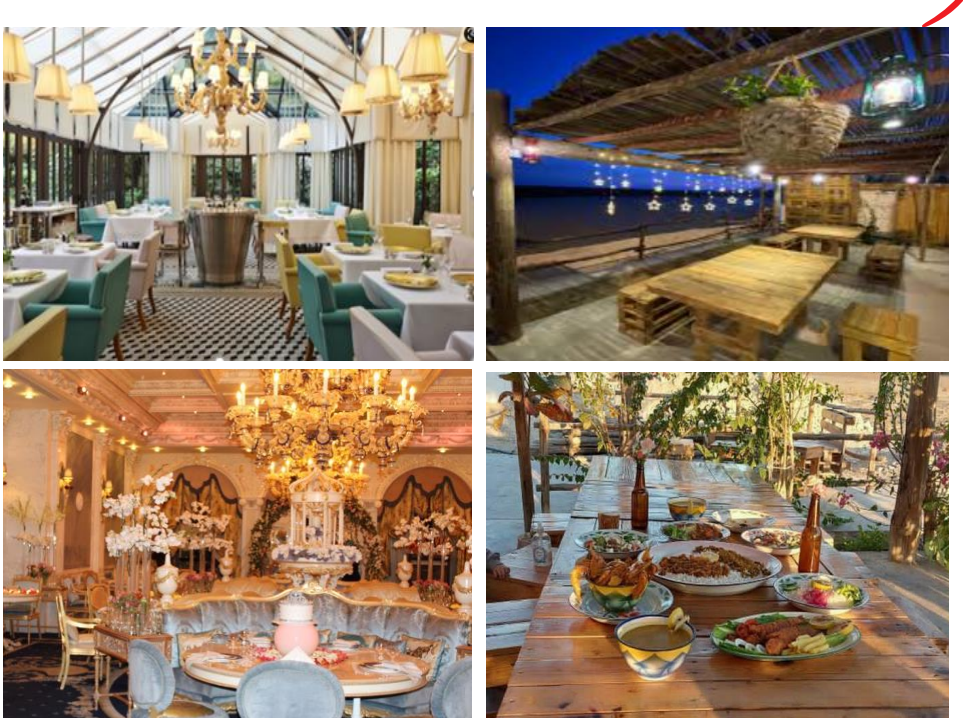

تصویر ۱. تحول پارادایمی در گردشگری لاکچری؛ سمت راست: رستوران گارگوپ بندر خمیر: رستورانی که از چوب‌های دورریختنی ساخته شده و توانسته با احیای غذاهای محلی برای زنان بندر اشتغال ایجاد کند. سمت چپ: رستورانهای لاکچری در پارادایم سنتی. مأخذ: آرشیو نگارنده.

با درک این رهیافت مجبور نخواهیم بود، مسیر «توسعه دریاپایه» سواحل جنوبی کشور را بسان الگوهای لاکچری سنتی تاریخ مصرف گذشته طی کنیم و امکان میانبرزدن برایمان فراهم است.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

بسیاری از تجربیات گردشگری لاکچری در ادراک نوین از این نوع گردشگری را می‌توان در سواحل جنوبی کشور ایران توسعه داد. این سواحل، از جمله سواحل استان هرمزگان که آب و هوای معتدلی در فصول سرد سال به همراه طبیعت زیبا دارد، بهرهمند از فرهنگ غنی و تاریخ پرباری است، روستاهای توریستی، جنگل‌ها، کوهستان‌ها، دریاچه‌ها، صخره‌ها، ساحل‌ها و جزایر بسیار متنوعی دارد، امکانات رفاهی و خدمات گردشگری (رستوران‌ها، هتل‌ها و ...) و غذاهای متنوع و ارزان‌قیمت آن هم، از جمله مزایای این سواحل شمرده می‌شود، مقصد بسیار مناسبی برای گردشگری لاکچری در پارادایم نوین آن است. به این منظور ضروری است موارد زیر در سیاست‌گذاری‌های گردشگری این منطقه با دقت و وسواس زیاد مورد توجه قرار گیرد

حفاظت از محیط‌زیست: محیط‌زیست سواحل جنوبی ایران بسیار حساس است و باید در برابر تخریب و آلودگی حفاظت شود. حفظ پوشش گیاهی و بویژه جنگل‌های حرا، جلوگیری از دخالت در شن و ماسه سواحل، تعیین

[Downloaded from jcr-sj.com on 2026-10-07]
[DOI: DOI: 10.22034/JCR.1.1.4.1.1.12]

مناطـق محـدود بـرای انجـام فعالیت‌هـای توریسـتی، لـزوم طـراحی برنامه‌هـای تفریـحی و توریسـتی سـازگار بـا محیط‌زیسـت بـرای جلوگیـری از تخریـب آن و آسیـب بـه میـراث فرهنـگی. به‌عنـوان مثـال: برنامه‌هـای غـواصی، شـنا، شـناور، کایـاک و قایقـرانی کـه تأثیـر کمتـری بـر محیط‌زیسـت دارنـد و ضمنـاً پسـماند تولیدشـده آن هـم کاملاً قابـل مدیریـت باشـد.

تشـویق بـه خریـد محصـولات محـلی: ایجـاد مال‌هـا و مراکـز خریـد بـزرگ و لبریزکـردن آن از محصـولات و کالاهـای وارداتی و صـرف وقـت گردشـگران بـه خریـد از ایـن مراکـز، کـه بـه نـوعی شبیه‌سـازی کلان‌شـهرها در ایـن سـواحل اسـت، لازم اسـت جایگزیـن شـود بـا ترویـج و حمایـت از تولیـدات محـلی، توانمندسـاختن مـردم بـومی بـرای توسـعه صنایـع دسـتی و محصـولات کشـاورزی/ دریـایی و همزمـان تشـویق گردشـگران بـه خریـد از بازارهـای محـلی کـه نـه فقـط سـبب ارتقـای اقتصـاد محـلی می‌شـود کـه بـه حفـظ بافـت سـنتی سـواحل هـم کمـک می‌نمایـد.

آمـوزش مسـافران: توصیـه می‌شـود بـه گردشـگران سـواحل جنـوب ایـران از طریـق رسـانه‌ها و بروشـورها و سـایر تکنولوژی‌هـای فراگیـر و جـذاب، به‌طـور مؤثـر آمـوزش داده شـود کـه چگونـه بایـد بـا محیط‌زیسـت و فرهنـگ محـلی مسـئولانه رفتـار کننـد

ترویـج گردشـگری مسـئولانه: بـرای حفاظـت و جلوگیـری از تخریـب محیط‌زیسـت و حفـظ بافت‌هـای سـنتی، گردشـگران ایـن خطـه بایـد فراگیرنـد کـه از دسـتورالعمل‌ها و قوانیـن مربـوط بـه محیط‌زیسـت پیـروی کننـد. همچنیـن، بایـد از آنهـا خواسـت کـه در مصـرف انـرژی حـد بهینـه را رعایـت کـرده و مـواد پلاسـتیکی و زباله‌هـای خـود را در محیط‌زیسـت پراکنـده نکننـد

مـوارد یـاد شـده در بـالا بیـش و پیـش از آنکـه متوجـه گردشـگران سـواحل هرمـزگان باشـد، متوجـه مسـئولان حاکمیـتی مـلی و محـلی ایـن اسـتان اسـت تـا در دام راه طی‌شـده گردشـگری لاکچـری سـنتی گرفتـار نشـوند و زیرسـاخت‌های توسـعه گردشـگری در ایـن اسـتان را بـا تعاریـف و مفاهیـم تاریـخ مصـرف گذشـته، پی نریزنـد

منابع

- Iloranta, R. (2022). Luxury tourism–a review of the literature. European Journal of Tourism Research, 30, 3007-3007.
- Insights, E. H. L. (2022). The 5 C's: A new definition of luxury travel. Luettavissa: https://hospitalityinsights.

[Downloaded from jcr-sj.com on 2026-10-07]

[DOI: DOI: 10.22034/JCR.1.1.4.1.1.12]

COPYRIGHTS
Copyright for this article is retained bye the authors with publication rights granted to Journal of Critical Reviews (JCR); The Iranian Journal of Critical Studies in Place. This is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License (https://creativecommons.org/version4/)